

Reykjavík, 17. desember 2021

Efnahags og viðskiptanefnd Alþingis Alþingi við Austurvöll

Umsögn Samtaka fjármálafyrirtækja um frumvarp til laga um breytingu á lögum um fjárhagslegar viðmiðanir, mál 164, 152. löggjafarþing

Efnahags- og viðskiptanefnd hefur sent Samtökum fjármálafyrirtækja ofangreint frumvarp til skoðunar.

[Almennt fagna Samtökin frumvarpinu og telja það sé bóta.](#) Samtökin gera **bó** alvarlegar athugasemdir við 3. gr. frumvarpsins þar sem lagt er til að þrátt fyrir 2. másl. 1. mgr. 12. gr. laga um vexti og verðtryggingu, nr. 38/2001, megi bæta vöxtum við höfuðstól oftari en á tólf mánaða fresti „ef þess er þörf til að endurspegla virka vexti vaxtaviðmiðunar sem kemur í stað vaxtaviðmiðunar sem er lögð af eða verður ónothæf“. Það er mat samtakanna að undanþágan sem lögð er til í 3. gr. samræmist ekki þeim aðstæðum sem nú eru upp komnar í alþjóðlegum lánviðskiptum með innleiðingu nýrra vaxtaviðmiðana. Í tillögunni er undanþágan bundin við vaxtaviðmiðanir sem koma í stað vaxtaviðmiðana sem verða lögð af eða verða ónothæf. Nauðsynlegt er að undanþágan gildi fyrir allar vaxtaviðmiðanir til þess að íslensk fjármálafyrirtæki búi við jafnræði gagnvart fjármálafyrirtækjum í öðrum EES-ríkjum hvað varðar möguleika á beitingu á nýjum vaxtaviðmiðunum.

Í lok umsagnar þessar er lögð fram breytingartillaga á 3. gr. frumvarpsins og rökstuðningur fyrir henni.

Samhengisins vegna vilja samtökin benda á eftirfarandi:

1. Á alþjóðavettvangi og innan ESB/EES hefur verið unnið að því að endurskoða fyrirkomulag vaxtaviðmiðana á peningamarkaði eða í viðskiptum þar sem vextir taka mið af slíkum vaxtaviðmiðunum. Til þessa hafa vextir á peningamarkaði verið ákvarðaðir með tvíhliða tilboðum (inn- og útlánsvaxtatilboðum) lykilbanka í hverju landi. Þessar breytingar má rekja til svokallaðs LIBOR-hneykslis þar sem bankar urðu uppvísir af því að setja fram óraunhæf tilboð til að gefa til kynna betri fjárhagslega stöðu en efni stóðu til. Til þess að girða fyrir þetta munu nýjar vaxtaviðmiðanir, sem mælt er með að notast verði í samningum eftir að LIBOR viðmið leggjast af, byggjast á raunverulegum viðskiptum en ekki tilboðum.
2. Samkvæmt tillögum frumvarpsins munu nýjar Evrópugerðir leiða til þess að nýjar vaxtaviðmiðanir koma í stað aflagðra vaxtaviðmiðana frá næstu áramótum. Þetta mun eiga við um samninga íslenskra fjármálafyrirtækja sem hafa að geyma tilvísanir til LIBOR vaxtaviðmiða og þar sem samningstími nær framyfir það tímamark þegar LIBOR vextir hverfa af braut í núverandi mynd.

3. Fyrir liggur að þær viðmiðanir sem leysa af hólmi eldri tilboðsveftri (LIBOR eða samsvarandi) verða í flestum ef ekki öllum tilvikum daglánaveftri (seðlabanka).¹ Tilboðsveftrirnir eru ákveðnir til mismunandi binditíma, þ.e. til eins dags, viku, mánaðar, 3ja mánaða, 6 mánaða, 9 mánaða og 12 mánaða, og taka veftri í hverju tilviki mið af binditímanum. Mismunandi binditímar endurspeglanna annað hvort heildarlengd samnings eða tíðni gjalddaga samnings og eru nauðsynlegir vegna þarfa viðskiptavina.
4. Fyrir liggur að erlendis verða daglánaveftrirnir sem koma í stað tilboðsvaxtanna umreiknaðir með vaxtavöxtun (compounding) yfir í veftri mismunandi binditíma. Vaxtavöxtun, eða höfuðstólsfærsla vaxta, felur í sér að veftri eru lagðir við höfuðstól og veftri framvegis reiknaðir af uppfærðum höfuðstól. Þessi útreikningur mun því gilda um lántökur (fjármögnun) og afleiðuviðskipti íslenskra fjármálafyrirtækja erlendis, bæði útstandandi samninga og ný viðskipti frá áramótum um nokkra gjaldmiðla og fleiri þegar fram í sækir eftir því sem nýir viðmiðunarveftri leysa eldri af hólmi í viðskiptalöndum Íslands.²
5. Fyrir liggur að erlendir bankar, þar á meðal keppinautar íslenskra fjármálafyrirtækja, munu í sínum lánsviðskiptum og afleiðuviðskiptum beita vaxtavöxtun eins og lýst er að ofan við ákvörðun lánskjara viðskiptavina sinna, m.a. til íslenskra fyrirtækja. Þannig verður bein speglun á nýju viðmiðunarvöxtunum yfir í vaxtakjör viðskiptavinar að viðbættu álagi sem tekur mið af áhættu mótaðilans.
6. Í 2. máls. 1. mgr. 12. gr. laga um veftri og verðtryggingu nr. 38/2001 er sett sú takmörkun á vaxtavöxtun (höfuðstólsfærslu) að ekki skal bæta vöxtum við höfuðstól oftar en á tólf mánaða fresti, nema um sé að ræða innlánsreikninga lánastofnana. Þessi takmörkun samræmist ekki þeim vaxtaútreikningi sem hinar nýju vaxtaviðmiðanir gera ráð fyrir, eins og skýr er út hér að framan. Því er nauðsynlegt að kveða á um það í íslenskum lögum að þetta ákvæði laga nr. 38/2001 eigi ekki við um nýju vaxtaviðmiðanirnar. Tillögunni í 3. gr. frumvarpsins er ætlað að ná þessu markmiði. Þegar tillagan er skoðuð nánar kemur í ljós að undanþágan sem þar er lögð til er ekki nægilega víðtæk til þess að ná markmiðinu.
7. Í 3. gr. frumvarpinu er lagt til að íslenskum fjármálafyrirtækjum verði einungis heimilt að höfuðstólsfæra veftri oftar en á 12 mánaða fresti ef þess er þörf til að endurspeglanna virka veftri vaxtaviðmiðunar „sem kemur í stað vaxtaviðmiðunar sem er lögð af eða verður ónothæf“. Tillagan á

¹ Á vef breska viðskiptaháttaeftirlitsins (FCA) má sjá hvaða áhættulausu vaxtaviðmið er lagt til að vísað verði til í stað LIBOR: <https://www.fca.org.uk/markets/libor-transition>

² ISDA (International Swaps and Derivatives Association) hafa gefið út ítarlega aðferðafræði vegna notkunar á áhættulausum (RFR – Risk Free Rates) vöxtum í stað LIBOR vaxta þar sem dagleg vaxtavöxtun er útskýrð: <https://www.isda.org/2020/05/11/benchmark-reform-and-transition-from-libor/>, Sjá nánar: https://www.isda.org/a/aIEgE/A40393158-v18.0-ISDA_Memorandum_Compounding-RFRs-under-2006-Definitions.pdf

þannig eingöngu við um svokölluð staðgönguviðmið (e. replacement for a benchmark) sem umreikna hina nýju viðmiðunarvexti (daglánavexti) með vaxtavöxtum vegna gildandi samninga og í undantekningartilvikum vegna nýrra samninga sem eru endurnýjun á eldri samningum. Þetta myndi þýða að í meginatriðum yrði óheimilt að umreikna nýju viðmiðanirnar með vaxtavöxtum vegna nýrra samninga. Undanþágan sem lögð er til nær þannig ekki almennt til nýrra lána með hinum nýju vaxtaviðmiðunum. Sama þörfin er þó fyrir hendi bæði vegna útistandandi samninga og nýrra samninga.

8. Orðalag 3. gr. frumvarpsins gerir þannig ráð fyrir því að íslenskum fjármálafyrirtækjum verði ekki heimilt að umreikna nýju vaxtaviðmiðanirnar með vaxtavöxtum yfir í vexti nýrra samninga með mismunandi binditíma. Verði tillagan samþykkt munu íslensk fjármálafyrirtæki ekki geta beitt nýju vaxtaviðmiðunum með sama hætti og lánastofnanir í öðrum EES-ríkjum. Það er ófært að gera þá kröfu við lögfestingu Evrópugerða að íslensk fjármálafyrirtæki skuli beita nýjum vaxtaviðmiðunum ef önnur sérákvæði íslenskra laga, þ.e. 12. gr. laga um vexti og verðtryggingu nr. 38/2001, leiða til þess að þeim er í raun ómögulegt að beita þessum viðmiðunum, þ.e. eins og viðmiðin gera ráð fyrir og með sama hætti og lánastofnanir í öðrum EES-ríkjum. Það væri ótækt ef íslensk fjármálafyrirtæki yrðu knúin til þess að beita séríslenskum aðferðum til þess að ákvarða vexti í erlendum viðskiptum, t.d. með því að ákvarða og tilkynna daglega um eigin vexti í mismunandi gjaldmiðlum eða vera með vaxtaálag sem endurspeglar auk mótaðilaáhættu mun erlendu viðmiðunarvaxtanna og virkra vaxta þeirra, sem yrði þá hugsanlega mismunandi eftir gjaldmiðlum. Hvort tveggja myndi draga í gagnsæi í viðskiptum og torvela samanburð á lánskjörum bæðin innanlands og samanburð á kjörum innlendra og erlendra lánastofnana.

Með vísan til framangreinds leggja Samtök fjármálafyrirtækja fram eftirfarandi breytingartillögu á 3. gr. frumvarpsins sem studd er eftirfarandi rökstuðningi:

Breytingartillaga

Lagt er til að fyrirsögn 3. gr. frumvarpsins verði „Höfuðstólsfærsla vaxta samkvæmt vaxtaviðmiðun“ og að 3. gr. frumvarpsins verði svohljóðandi: „Þrátt fyrir 2. másl. 1. mgr. 12. gr. laga um vexti og verðtryggingu, nr. 38/2001, má bæta vöxtum við höfuðstól oftast en á tólf mánaða fresti ef þess er þörf til að endurspegla virka vexti vaxtaviðmiðunar.“

Rökstuðningur fyrir breytingartillögu

Í skýringu í greinargerð við 3. gr. frumvarpsins kemur fram að heimild til höfuðstólsfærslu vaxta oftast en á tólf mánaða fresti eigi við um staðgönguviðmiðun, hvort sem hún er ákvörðuð í undirgerð framkvæmdastjórnar Evrópusambandsins sem er veitt gildi hér á landi með reglugerð ráðherra, ákvörðun Fjármálaeftirlitsins eða samningi aðila. Framkvæmdastjórn Evrópusambandsins hefur gefið út reglugerðir (ESB) 2021/1847 og 2021/1848 sem tilgreina tiltekna staðgönguviðmiðanir (e. CHF LIBOR og EONIA). Enn ríkir nokkur óvissa um það hvort, hvenær og með hvaða skilyrðum framkvæmdastjórnin muni tilgreina frekari staðgönguviðmiðanir í sambærilegum reglugerðum. Þetta hefur þau áhrif að óvissa ríkir um það til hvaða vaxtaviðmiðana heimildin sem lögð er til í 3. gr. frumvarpsins eigi við. Nauðsynlegt

er að íslensk fjármálafyrirtæki búi við jafnræði gagnvart keppinautum í öðrum EES-ríkjum hvað varðar möguleika á beitingu á nýjum vaxtaviðmiðum. Gera þarf íslenskum fjármálafyrirtækjum kleift að beita nýjum vaxtaviðmiðunum sem byggja á því að vextir séu höfuðstólsfærðir oftar en 12. gr. vaxtalaga kveður á um, óháð því hvort um sé að ræða staðgönguviðmiðun og hvort um sé að ræða samninga sem gerðir voru fyrir 31. desember 2021. Því er lagt til að heimildin í 3. gr. frumvarpsins vísi ekki til orðsins „staðgönguviðmiðun“ heldur til orðsins „vaxtaviðmiðun“. Vaxtaviðmiðunin getur verið ákvörðuð í undirgerð framkvæmdastjórnar Evrópusambandsins sem er veitt gildi hér á landi með reglugerð ráðherra, í ákvörðun Fjármálaeftirlitsins eða annarra lögbærra yfirvalda hér á landi eða í samningi aðila.

Virðingarfyllt,

